

DOBROWOLNA ZASADNICZA SŁUŻBA WOJSKOWA W OPINIACH JEJ UCZESTNICZEK I UCZESTNIKÓW

VOLUNTARY COMPULSORY MILITARY SERVICE IN THE OPINIONS OF ITS PARTICIPANTS

STRESZCZENIE

Dobrowolna zasadnicza służba wojskowa to nowy rodzaj służby, który pozwala ochotnikom przejść zarówno podstawowe, jak i specjalistyczne przeszkolenie wojskowe. Wybierający ją młodzi ludzie często chcieliby związać swoją przyszłość z wojskiem na dłużej. Przeprowadzone przez WCEO badanie opinii żołnierzy DZSW przynosi wiedzę na temat motywów wyboru tego rodzaju służby, wartości i postaw osób, które ją odbywają oraz ocenę szkolenia i warunków pełnienia służby. Zyskujemy również wiedzę na temat procesu rekrutacji oraz źródeł informacji o wojsku i DZSW.

SŁOWA KLUCZOWE

dobrowolna zasadnicza służba wojskowa, służba ochotnicza, rekrutacja do wojska, Siły Zbrojne RP

WSTĘP

Większość państw na świecie posiada zawodowe armie oraz umożliwia obywatelom odbywanie różnych form przeszkolenia wojskowego na zasadach ochotniczych lub obrony terytorialnej¹. Natomiast w blisko 30 krajach funkcjonuje obowiązkowa służba wojskowa (pobór do wojska), m.in. w obu Koreach, Norwegii, Finlandii, Austrii, Egipcie, Izraelu, Iranie, Erytrei, Turcji i Tajwanie. Czas trwania takiej służby jest różny i waha się od rekordowo długiej, bo około 7–10-letniej w Korei Północnej do 4-miesięcznej w Tajwanie².

Obowiązująca w Polsce od 23 kwietnia 2022 r. Ustawa o obronie Ojczyzny³ wprowadziła nowy rodzaj służby wojskowej – dobrowolną zasadniczą służbę wojskową (DZSW). „Jest to forma służby skierowana do wszystkich tych, którzy nigdy wcześniej nie byli w wojsku. Dzięki niej można odbyć przeszkolenie wojskowe i w przyszłości zasilić rezerwy albo wstąpić do armii zawodowej”⁴. O powołanie do DZSW mogą się ubiegać osoby, które ukończyły 18. rok życia, mają polskie obywatelstwo, nie były karane za przestępstwa umyślne i są fizycznie i psychicznie zdolne do służby wojskowej. W ramach tej służby kandydat przechodzi 27-dniowe szkolenie podstawowe, w czasie którego poznaje zasady musztry, regulaminy wojskowe oraz podstawy postępowania się bronią. Szkolenie kończy złożenie przysięgi i uzyskanie książeczki wojskowej. Żołnierze, którzy nie decydują się na jego kontynuowanie, zostają przeniesieni do rezerwy, a pozostali odbywają 11-miesięczne szkolenie specjalistyczne połączone z wykonywaniem obowiązków na stanowisku służbowym. W trakcie szkolenia specjalistycznego dowódca może wyznaczyć żołnierza DZSW na inne stanowisko niż to, które mu wcześniej przydzielono. Po zakończeniu szkolenia żołnierz może złożyć wniosek o powołanie do służby zawodowej, terytorialnej lub aktywnej rezerwy.

¹ Szczegóły dotyczące istnienia w danym kraju ochotniczej lub obowiązkowej służby wojskowej oraz wymagań stawianych kandydatom można znaleźć na stronie CIA (Central Intelligence Agency) <https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/military-service-age-and-obligation/> (dostęp: 26.11.2023).

² Według informacji ze strony www.forsal.pl w 2024 r. Tajwan planuje wydłużyć służbę do roku, <https://forsal.pl/swiat/bezpieczenstwo/artykuly/8630454,obowiazkowa-sluzba-wojskowa-na-swiecie-jakie-panstwa.html> (dostęp: 26.11.2023).

³ Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 2305 ze zm.).

⁴ Zob. www.gov.pl/web/obrona-narodowa/dla-ochotnika (dostęp: 26.11.2023).

INFORMACJA O BADANIU

W kwietniu i maju 2023 r. Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej (WCEO) przeprowadziło badanie, którego celem było poznanie opinii żołnierzy dobrowolnej zasadniczej służby wojskowej (DZSW) na temat ich motywacji do służby, szkolenia, w którym uczestniczą, oraz chęci rozpoczęcia służby zawodowej lub terytorialnej. Dobór próby do badania był celowy: z pozyskanego w Dowództwie Generalnym RSZ „Planu szkolenia dobrowolnej zasadniczej służby wojskowej w 2023 r.” wybrano żołnierzy z tych jednostek wojskowych, w których było wielu szkolonych. Przy wyborze kierowano się położeniem geograficznym jednostek i rodzajem wojsk w taki sposób, aby uzyskać próbę możliwie szeroką i przekrojową pod względem różnych zmiennych. Łącznie wytypowano 19 jednostek wojskowych. Badanie terenowe zostało przeprowadzone metodą ilościową, za pomocą ankiety audytoryjnej, której kwestionariusz zawierał pytania zamknięte z możliwością wyboru jednej bądź wielu odpowiedzi spośród zaproponowanych kategorii oraz pytania otwarte, umożliwiające respondentowi swobodną wypowiedź. Ankietę uzupełniono pytaniami, które pozwalały określić charakterystykę społeczno-demograficzną badanych. Do analiz zakwalifikowano 567 kwestionariuszy ankiet poprawnie wypełnionych przez żołnierzy DZSW. Dane uzyskane w trakcie badań empirycznych poddano analizom ilościowym i jakościowym, na podstawie których sporządzono sprawozdanie będące podstawą artykułu. Do analiz ilościowych zgromadzonego materiału empirycznego wykorzystano program IBM SPSS Statistics 24 oraz MS Office Excel 2016. Istotność statystyczną różnic w wartościach zmiennych i związków między zmiennymi sprawdzano przy założonym poziomie $P = 95\%$. Do przeprowadzenia analiz zależności między dwiema zmiennymi został zastosowany test istotności różnicy chi-kwadrat oraz współczynnik V Kramera i współczynnik kontyngencji Q -Yulea. W analizach zależności dwuzmiennych pominięto braki danych. Uzyskane wyniki zostały opisane w sprawozdaniu z badania, które jest podstawą niniejszego artykułu⁵.

---

⁵ J. Łatacz, M. Zielińska, *Motywacje, postawy, ocena przebiegu szkolenia i warunków służby żołnierzy dobrowolnej zasadniczej służby wojskowej*, WCEO, WBBS, Warszawa 2023.

SYSTEM WARTOŚCI, ASPIRACJE ŻYCIOWE I STYLE ŻYCIA ŻOŁNIERZY DZSW

Na podstawie badań można zauważyć, że do dobrowolnej zasadniczej służby wojskowej zgłaszają się głównie osoby młode, tj. do 35. roku życia (osoby powyżej 35 lat stanowią 14%). Przeważają mężczyźni, odsetek kobiet wynosi 28%. Ponad połowa odbywających szkolenie w ramach DZSW to osoby z wykształceniem średnim (64%), a najczęściej wskazywanymi kierunkami wykształcenia były: kierunek techniczny (przemysł, budownictwo, maszyny, elektronika, elektryka, mechanika) oraz związany z bezpieczeństwem i obronnością. Nieco ponad połowa respondentów ma w bliższej lub dalszej rodzinie żołnierza zawodowego.

Aby lepiej poznać osoby odbywające DZSW, zadano im szereg pytań o wyznawane wartości, dążenia życiowe i postawy oraz o to, z czego są na co dzień zadowolone.

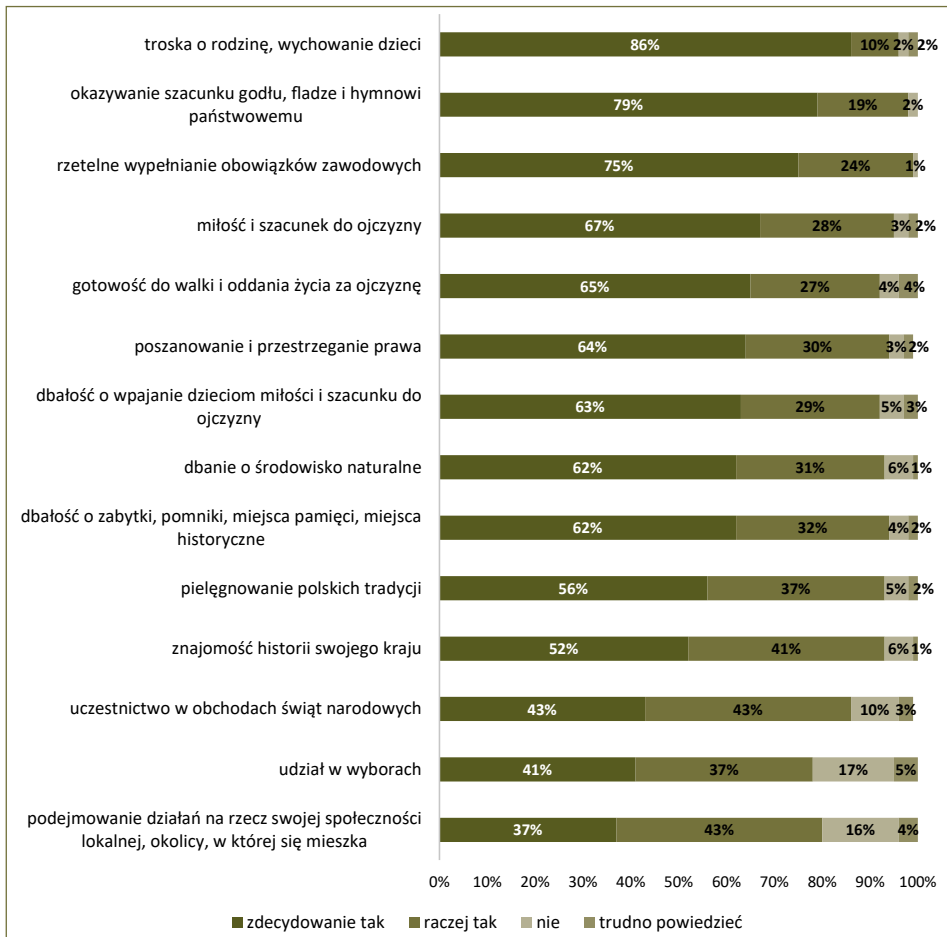
Wszystkie poddane ocenie wartości życiowe zostały przez żołnierzy DZSW uznane za ważne. Za najistotniejsze spośród nich uznali: troskę o rodzinę i wychowanie dzieci, okazywanie szacunku godłu, fladze i hymnowi państwowemu, rzetelne wypełnianie obowiązków zawodowych. Najmniej wyborów dotyczyło: uczestnictwa w obchodach świąt narodowych, udziału w wyborach oraz podejmowania działań na rzecz społeczności lokalnej i miejsca zamieszkania (wykres 1).

Analizy wskazują, że mężczyźni częściej niż kobiety uważają, że zarówno udział w wyborach, jak i uczestnictwo w obchodach świąt narodowych oraz dbanie o środowisko naturalne nie są dla nich ważnymi wartościami.

W badaniu ocenie poddano aspiracje życiowe osób zgłaszających się do DZSW. Spośród zaprezentowanych w kwestionariuszu dążeń tylko kariera poza wojskiem nie uzyskała przewagi wskazań pozytywnych, co świadczy o tym, że badani nie uznają jej za swój życiowy cel. Natomiast najczęściej wybierane były: posiadanie własnego domu/mieszkania (dobrych warunków mieszkaniowych), zbudowanie szczęśliwej rodziny/związku, zdrowie i długie życie, dobra i satysfakcjonująca praca, poczucie bezpieczeństwa i stabilizacji oraz aktywność fizyczna. Rozkład wskazań z deklaracji badanych prezentuje wykres 2.

Analizy wskazują, że im respondenci są starsi, tym rzadziej deklarują, że ich celem życiowym jest osiągnięcie stanowisk kierowniczych i awansowanie.

Wykres 1. Czy poniżej wymienione wartości są dla Pana(-i) ważne?*

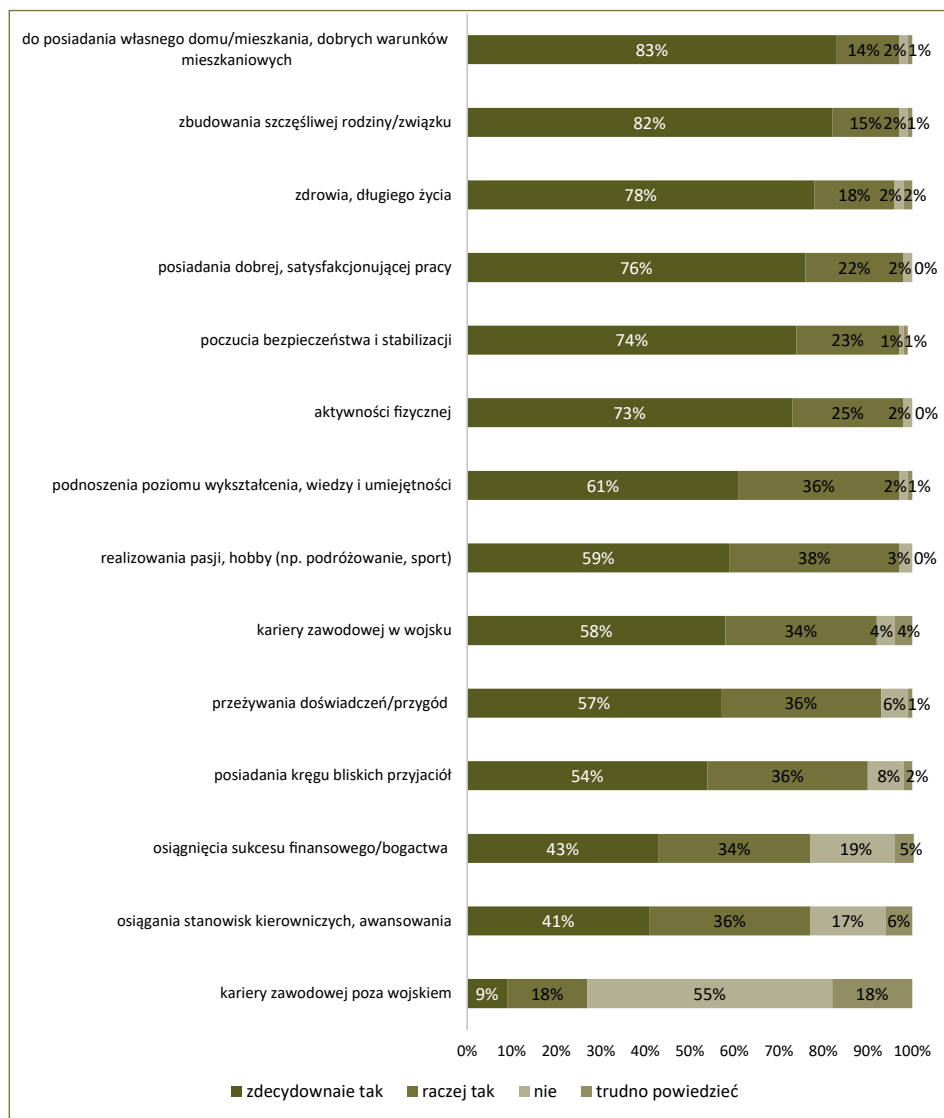

* Połączono kategorie „zdecydowanie nie” i „raczej nie”.

Źródło: J. Łatacz, M. Zielińska, *Motywacje, postawy, ocena przebiegu szkolenia i warunków służby żołnierzy dobrowolnej zasadniczej służby wojskowej*, WCEO, Warszawa 2023.

Osiągnięcie lub utrzymywanie na dobrym poziomie pewnych elementów istotnych dla życia zawodowego i prywatnego przynosi człowiekowi satysfakcję. Badanych zapytano, czy są na ogół zadowoleni z niektórych z nich. Żołnierze DZSW najczęściej deklarują zadowolenie z kręgu przyjaciół i najbliższych znajomych, ze stanu zdrowia, perspektyw na przyszłość, a także

Wykres 2. Do czego Pan(i) dąży w życiu?*

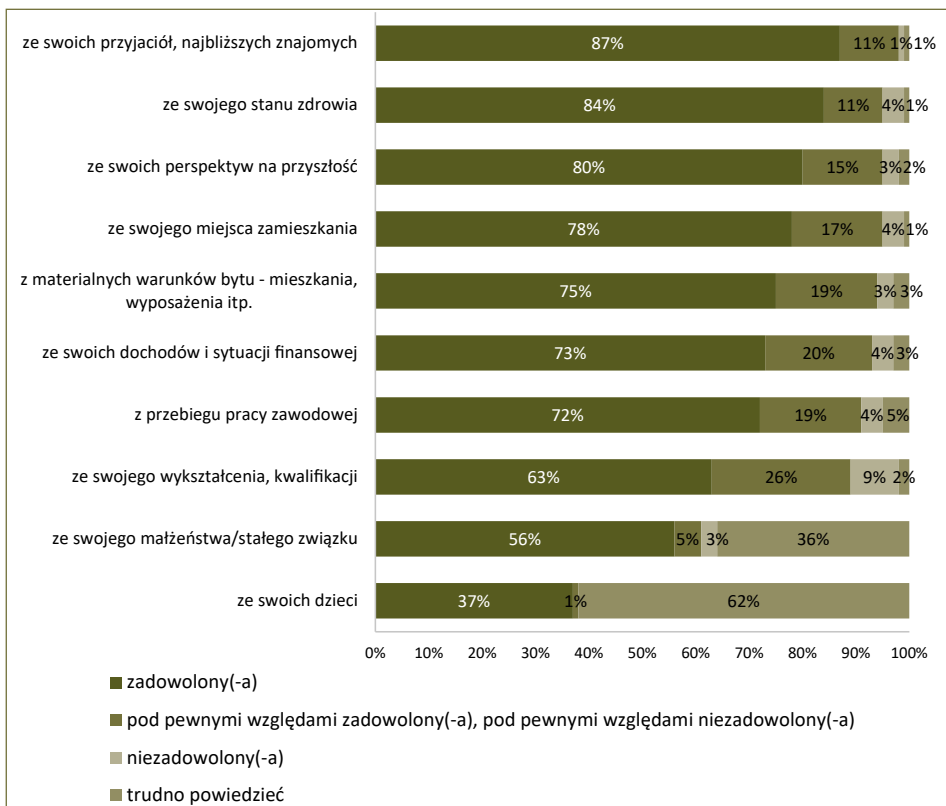

* Połączono kategorie „zdecydowanie nie” i „raczej nie”.

Źródło: J. Łatacz, M. Zielińska, *Motywacje, postawy...*

miejsca zamieszkania i warunków materialnych (wykres 3). Najmniej odpowiedzi wskazujących na zadowolenie zanotowano w przypadku wykształcenia i kwalifikacji, małżeństwa lub stałego związku i dzieci. Przy dwóch ostatnich elementach zanotowano dużo odpowiedzi „trudno powiedzieć”. Z informacji socjodemograficznej wynika, że 57% badanych ma dzieci, ale część z nich nie chciała podzielić się opinią, czy są z nich zadowoleni. Podobnie część z 74% grupy deklarującej staty związek lub małżeństwo wołała wybrać odpowiedź „trudno powiedzieć”.

Wykres 3. Czy na ogół jest Pan(i) zadowolony(-a)?*

* Połączono kategorie „bardzo zadowolony(-a)” i „zadowolony(-a)” oraz „bardzo niezadowolony(-a)” i „niezadowolony(-a)”.

Źródło: J. Łatacz, M. Zielińska, *Motywacje, postawy...*

Analizy wskazują, że z miejsca swojego zamieszkania częściej są zadowolone osoby powyżej 30. roku życia niż młodszy respondenci, a także kobiety częściej od mężczyzn. Satisfakcję z przebiegu pracy zawodowej deklaruje więcej najmłodszych respondentów (do 20 lat) i najstarszych (powyżej 35 lat). Z wykształcenia i kwalifikacji zadowoleni są najczęściej ankietowani z wyższym wykształceniem. Nieco dziwić może zależność wskazująca na częstsze zadowolenie osób najmłodszych (do 20 lat) z dochodów i sytuacji finansowej. Może to wskazywać na korzystanie przez nich z pomocy materialnej rodziców.

Próbę przybliżenia obrazu osób zgłaszających się do odbywania DZSW dopełnia zestawienie odpowiedzi badanych na pytanie o zachowania dotyczące postaw obywatelskich lub związanych z ludzką życzliwością. Większość respondentów deklaruje, że w ciągu ostatniego roku przynajmniej raz ustąpiła miejsca w komunikacji publicznej osobie starszej, kobiecie w ciąży, niepełnosprawnemu lub rodzinie z małym dzieckiem. Zbliżony odsetek osób udzielił pomocy rzeczowej lub finansowej komuś, kto tego potrzebował, a tylko nieco mniej respondentów zwróciło komuś uwagę na niewłaściwe zachowanie. Zdecydowanie mniej ankietowanych zadeklarowało interwencję w przypadku nieporządku, np. zanieczyszczenia lasów, związaną z udzieleniem pomocy człowiekowi lub zwierzęciu, udzieleniem pomocy medycznej lub wezwaniem służb ratunkowych. Odnotowano tu wysokie odsetki odpowiedzi „nie było takiej potrzeby” (wykres 4).

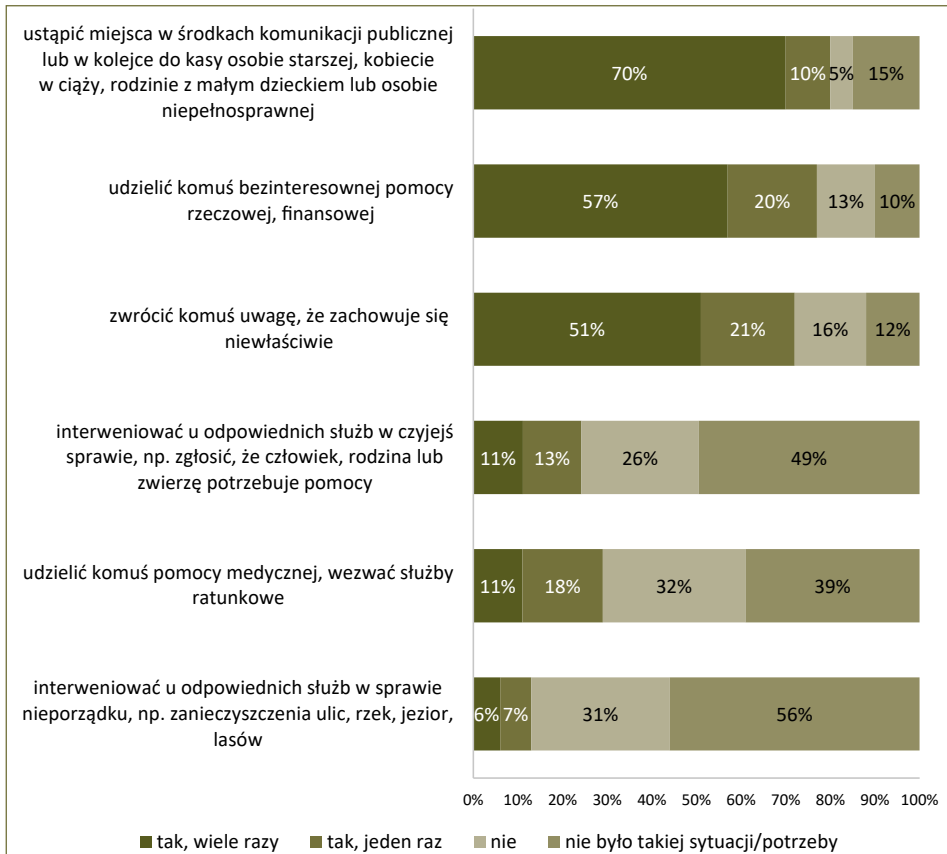
Żołnierzy DZSW zapytano, jakie działania ich zdaniem w największym stopniu przyczyniają się do poprawy zdrowia i są elementem ich stylu życia. Badani mogli wybrać trzy z zaprezentowanej listy. Blisko trzy czwarte wskazało na regularne uprawianie sportu, a ponad trzy piąte – na zdrowe odżywianie się. Dwie piąte aktywnie spędza czas wolny, np. spaceruje lub jeździ na rowerze, a nieco więcej wysypia się. Pełne zestawienie wskazań prezentuje wykres 5.

MOTYWACJA I SATYSFAKCJA Z WYBORU DZSW

Respondentów zapytano, czy zgłoszenie się do dobrowolnej zasadniczej służby wojskowej było ich przemyślanym wyborem, czy też wybór był przypadkowy. Zdecydowana większość ankietowanych (80%) wskazała, że decyzja o zgłoszeniu była przemyślana. Tylko 3% zadeklarowało, że ich wybór był przypadkowy,

Wykres 4. Czy w ciągu ostatniego roku zdarzyło się Panu(-i):

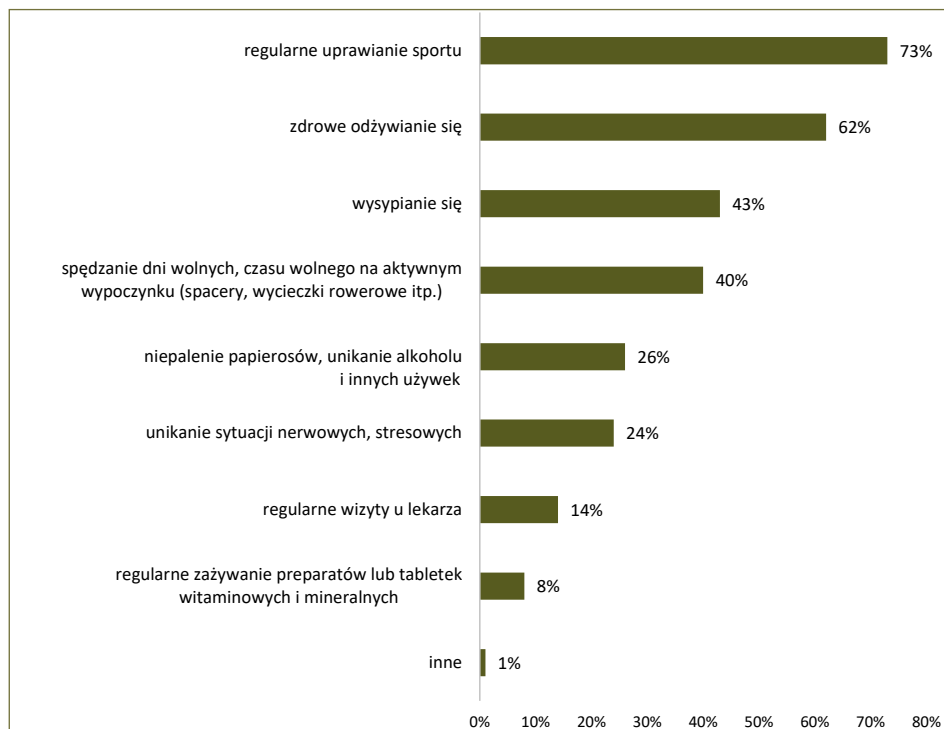

Źródło: J. Łatacz, M. Zielińska, *Motywacje, postawy...*

6% wybrało odpowiedź neutralną (środek 5-stopniowej skali, gdzie początek z nr 1 był opisany – „wybór był przypadkowy”, a koniec z nr 5 – „wybór był przemyślany”), natomiast 11% respondentów nie udzieliło odpowiedzi.

Badani zostali poproszeni o ocenę różnych motywów, którymi kierowali się, zgłaszając się do DZSW. Dla zdecydowanej większości z nich bardzo ważne okazały się: chęć przejścia w przyszłości do zawodowej służby wojskowej, szansa rozwoju osobistego, możliwość odbycia szkolenia wojskowego oraz uzyskania dodatkowych kwalifikacji czy uprawnień zawodowych. Dla ponad połowy respondentów namowy ze strony rodziny lub kolegów były motywem nieważnym, a blisko połowa za taki czynnik uznała tradycje wojskowe

Wykres 5. Jakie trzy rodzaje działań w największym stopniu przyczyniają się do poprawy Pana(-i) zdrowia, zdrowego stylu życia?*

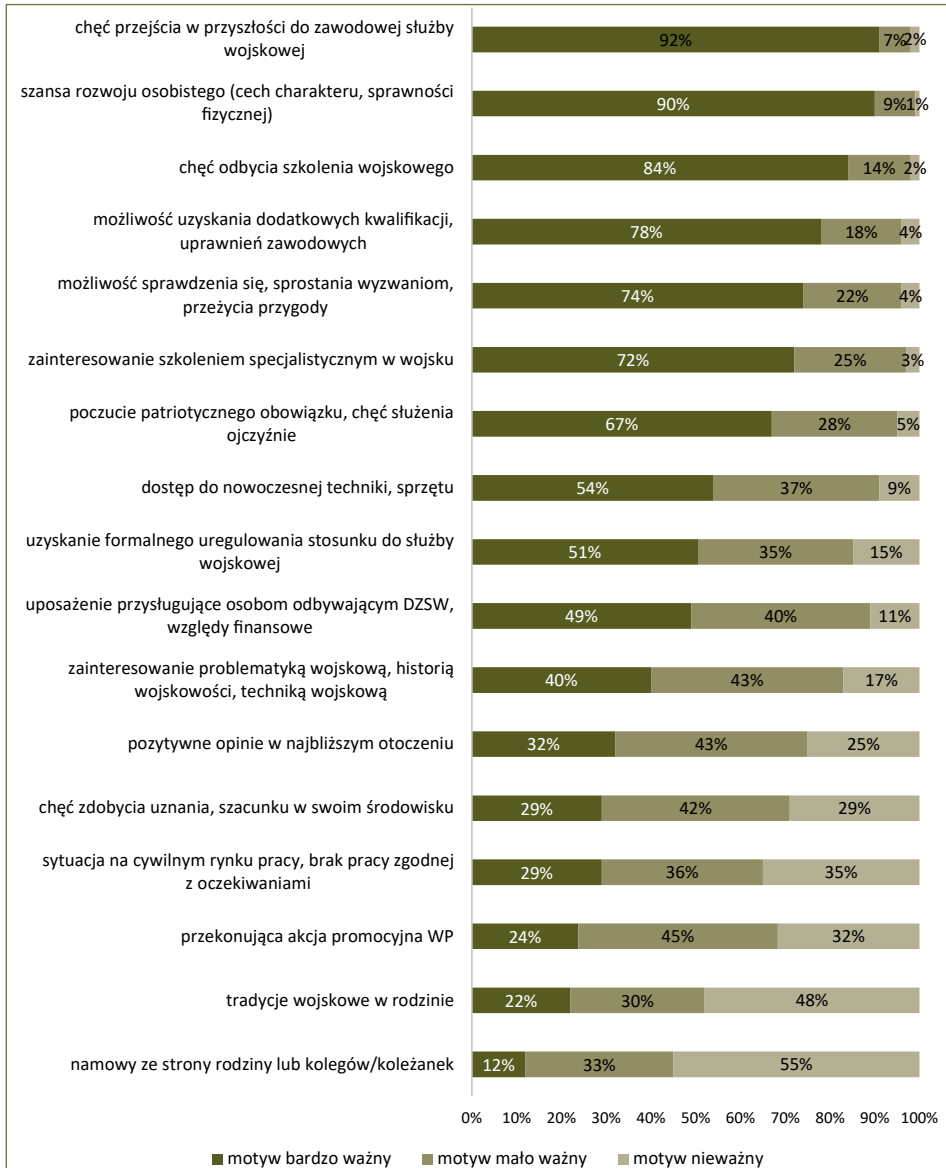
* Osoba badana miała wskazać 3 z 8 działań (mogła też dopisać własną propozycję). Na wykresie połączono wszystkie wskazania, dane nie sumują się do 100%.

Źródło: J. Łatacz, M. Zielińska, *Motywacje, postawy...*

w rodzinie. Rozkład odpowiedzi dla wszystkich motywów poddanych ocenie prezentuje wykres 6. W kategorii „inne” po dwie osoby podały następujące powody: „emerytura”, „sytuacja z Rosją i Ukrainą”, „stałe miejsce pracy”. Pozostałe wpisy były jednostkowe.

Analizy wykazały, że kobiety częściej niż mężczyźni za bardzo ważne motywy zgłoszenia do służby zasadniczej uznają możliwość uzyskania dodatkowych kwalifikacji lub uprawnień zawodowych, akcję promocyjną WP, pozytywne opinie otoczenia oraz tradycje rodzinne. Uregulowanie stosunku do służby wojskowej jest najczęściej nieważnym powodem dla osób powyżej 30. roku życia. Z kolei pozytywne opinie otoczenia są najczęściej bardzo ważne dla

Wykres 6. Jakimi motywami kierował(a) się Pan(i), podejmując decyzję o zgłoszeniu się do DZSW?

Źródło: J. Łatacz, M. Zielińska, *Motywacje, postawy...*

żołnierzy DZSW w wieku powyżej 35 lat, natomiast możliwość sprawdzenia się, przeżycia przygody są istotne dla badanych w wieku 26–30 lat. Respondenci z wyższym wykształceniem częściej niż pozostali deklarowali, że tradycje rodzinne są dla nich bardzo ważnym motywem zgłoszenia się do DZSW, a uregulowanie stosunku do służby wojskowej uznawali za motyw nieważny. Pogłębieniem analizy wyboru motywów, które wpłynęły na decyzję o wstąpieniu w szeregi DZSW, było zebranie opinii respondentów o najważniejszych z nich. Badani mogli wskazać maksymalnie trzy. Ponad połowa wybrała chęć przejścia w przyszłości do zawodowej służby wojskowej, a blisko połowa – szansę rozwoju osobistego. W poprzednim pytaniu motyw te były również najczęściej wskazywane jako bardzo ważne. Szczegółowy rozkład wyborów żołnierzy DZSW prezentuje wykres 7. Należy zwrócić uwagę, że kolejność motywów na wykresach 6 i 7 różni się i nie zawsze deklaracje, że jakieś motyw były dla badanego bardzo ważne, pokrywają się z deklaracjami, że motyw te były najważniejsze (wykres 7).

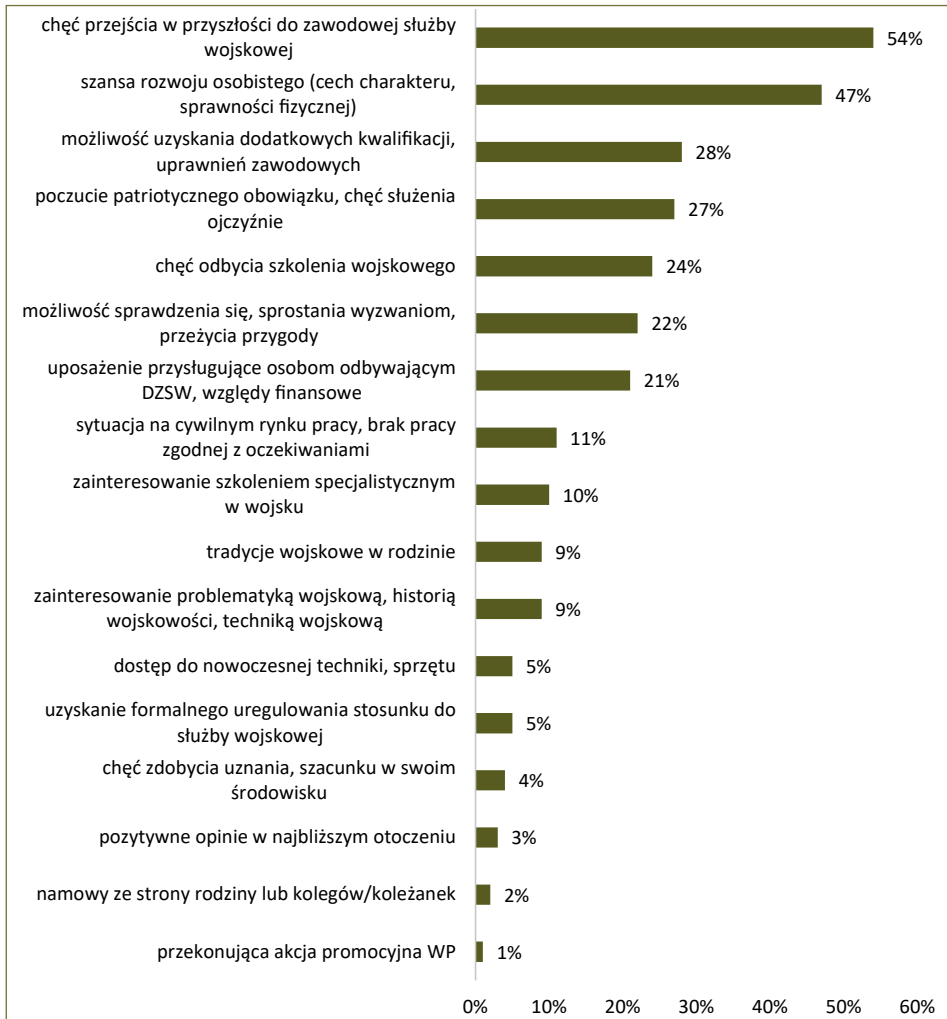
ŹRÓDŁA WIEDZY O WOJSKU I SŁUŻBIE WOJSKOWEJ

Trzy czwarte żołnierzy DZSW (75%)⁶ deklaruje, że decydując się na zgłoszenie do służby, miało wystarczającą wiedzę na jej temat. Brak wiedzy w tym zakresie wskazało 25% ankietowanych, w tym 20% wybrało odpowiedź „raczej nie”, a pozostałe 5% – „nie”.

Badani mogli określić, które źródła wiedzy były dla nich istotne i przyczyniły się do podjęcia decyzji o zgłoszeniu się do DZSW. Ponad połowa respondentów wybrała wojskowe centra rekrutacji oraz rozmowy ze znajomymi żołnierzami zawodowymi i żołnierzami terytorialnej służby wojskowej. Blisko połowa za ważny uznała portal rekrutacyjny Zostanzolnierzem.pl. Dla prawie dwóch piątych ankietowanych istotne były informacje pochodzące z mediów społecznościowych MON i WP, takich jak Facebook, Twitter bądź Instagram, a dla blisko co trzeciego badanego – telewizja. Pozostałe wymienione w kwestionariuszu źródła wskazywano rzadziej (wykres 8). W kategorii „inne” 4 osoby zadeklarowały, że rodzina to istotne dla nich źródło wiedzy o DZSW, po 3 osoby – że źródłem tym są znajomi lub klasa mundurowa. Pozostałe wypowiedzi były jednostkowe.

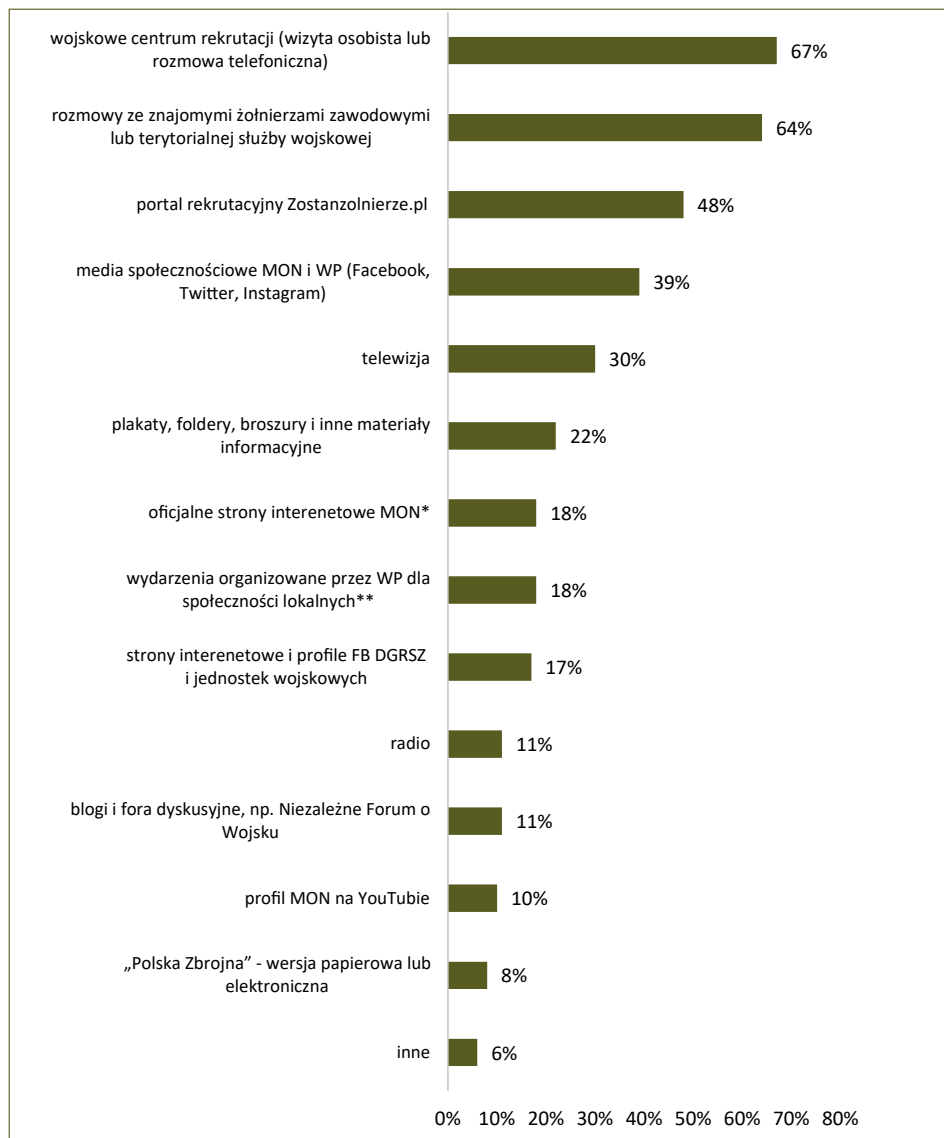
⁶ 51% badanych wybrało odpowiedź „raczej tak”, a 24% – „tak”.

Wykres 7. Wybór trzech najważniejszych motywów z przedstawionej badanym listy

Źródło: J. Łatacz, M. Zielińska, *Motywacje, postawy...*

Wykres 8. Z jakich źródeł pochodziły informacje, które przyczyniły się do podjęcia przez Pana(-ią) decyzji o zgłoszeniu się do DZSW? Proszę wskazać te źródła, które były dla Pana(-i) istotne

* www.gov.pl/web/obrona-narodowa; www.wojsko-polskie.pl; www.zoom.mon.gov.pl.

** Na przykład uroczystości wojskowe o charakterze patriotycznym, pikniki, dni otwartych koszar.

Źródło: J. Łatacz, M. Zielińska, *Motywacje, postawy...*

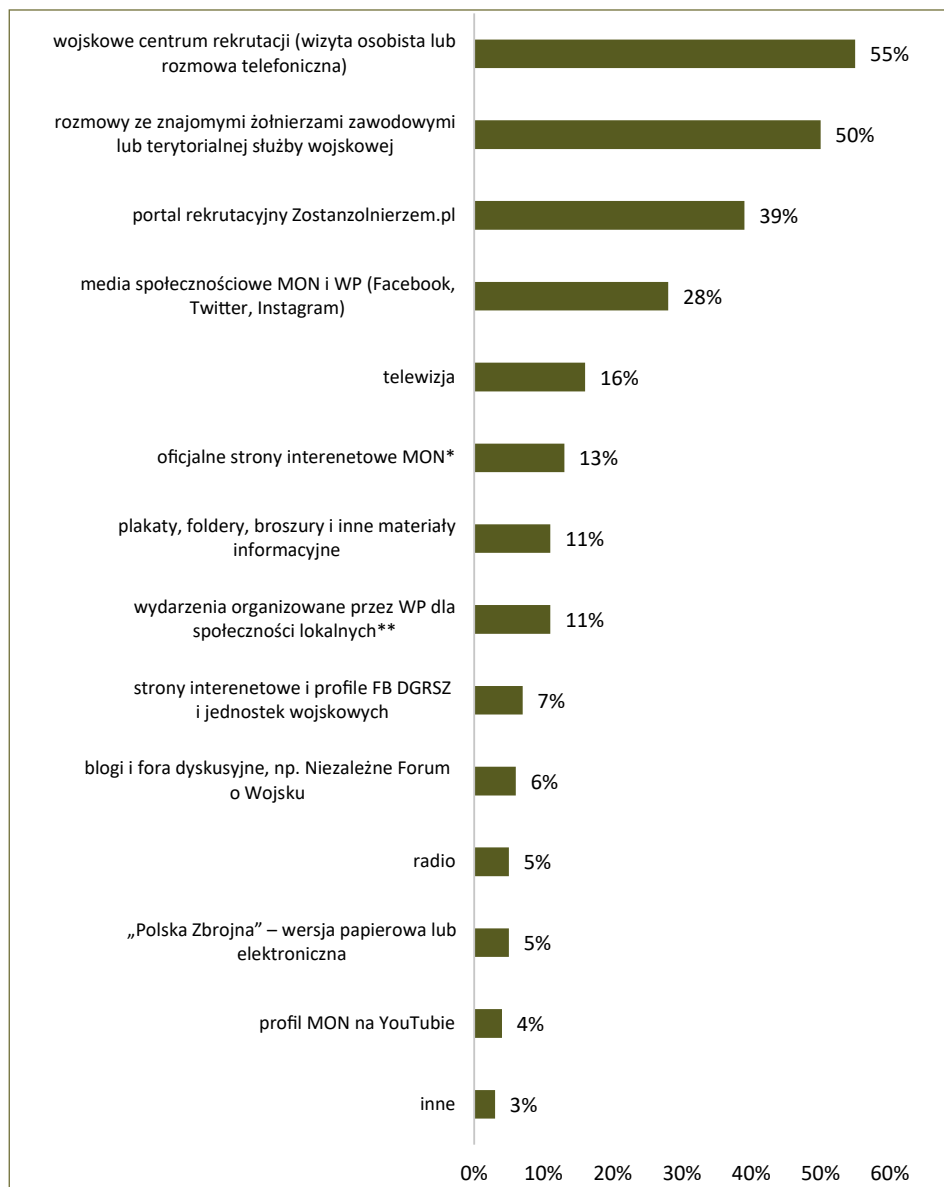
Respondentów poproszono również o wskazanie maksymalnie trzech źródeł informacji, które według nich dostarczają najbardziej wartościowej i użytecznej wiedzy o służbie w DZSW. Dla ponad połowy badanych są to wojskowe centra rekrutacji, a dla połowy – rozmowy ze znajomymi żołnierzami zawodowymi lub żołnierzami terytorialnej służby wojskowej. Portal rekrutacyjny Zostanzolnierzem.pl był wskazywany przez blisko dwie piąte ankietowanych, a media społecznościowe MON i WP – przez ponad jedną czwartą. Cały rozkład odpowiedzi prezentuje wykres 9.

Badanych zapytano, jak oceniają potencjał niektórych aplikacji, stron internetowych i mediów społecznościowych jako narzędzi do promowania służby wojskowej. Blisko dwie piąte wskazało, że do celów promocyjnych bardzo przydatna jest aplikacja „Żołnierz RP”. Podobnie YouTube oraz Facebook zostały w ten sposób ocenione przez blisko co czwartego respondenta, a strony internetowe uczelni, jednostek wojskowych i rodzajów sił zbrojnych – przez co piątego. Pozostałe media wirtualne zostały uznane za mniej przydatne do promowania służby wojskowej (wykres 10).

Kobiety częściej niż mężczyźni jako bardzo przydatne narzędzie promocyjne uznają aplikację „Żołnierz RP”. Mężczyźni natomiast częściej niż kobiety doceniają przydatność YouTube’a w promocji służby wojskowej. Osoby najmłodsze (do 25. roku życia) częściej niż pozostali dostrzegają dużą przydatność promocyjną Instagrama, YouTube’a oraz TikToka. TikTok jest uznawany za dobre narzędzie w promocji służby wojskowej także częściej przez ankietowanych z wykształceniem średnim i zawodowym.

Znajomość aplikacji „Żołnierz RP” deklaruje większość badanych, zna i korzysta z niej 48%, zna i zamierza z niej korzystać co piąty respondent, a podobny odsetek zna aplikację, ale nie zamierza z niej korzystać. Szczegółowy rozkład uzyskanych wskazań prezentuje wykres 11.

Z analiz wynika, że kobiety częściej niż mężczyźni znają aplikację „Żołnierz RP” i korzystają z niej.

Wykres 9. Wybór trzech najbardziej wartościowych źródeł wiedzy o DZSW

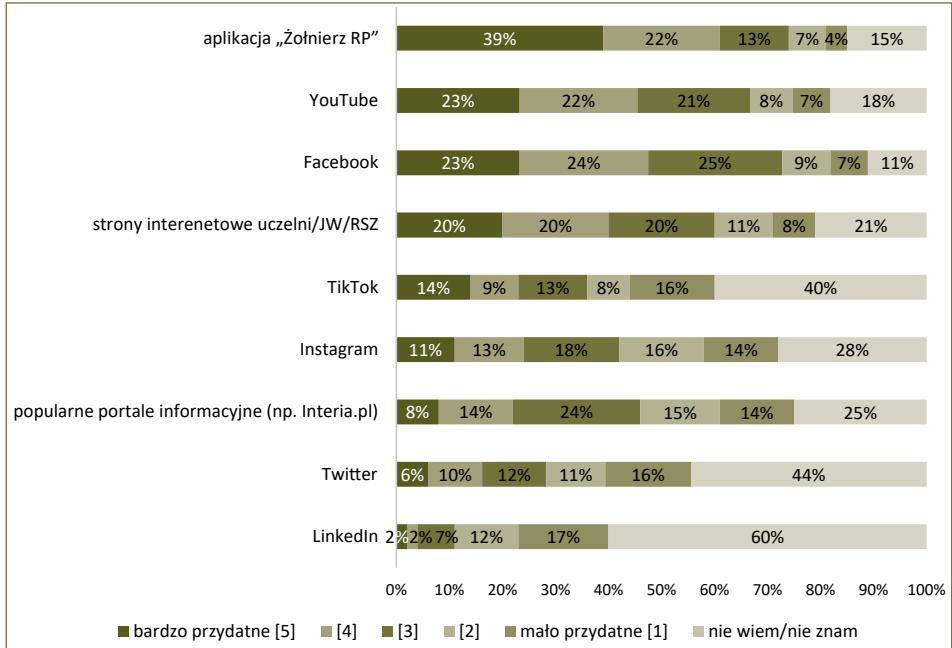
* www.gov.pl/web/obrona-narodowa, www.wojsko-polskie.pl, www.zoom.mon.gov.pl.

** Na przykład uroczystości wojskowe o charakterze patriotycznym, pikniki, dni otwartych koszar.

Źródło: J. Łatacz, M. Zielińska, *Motywacje, postawy...*

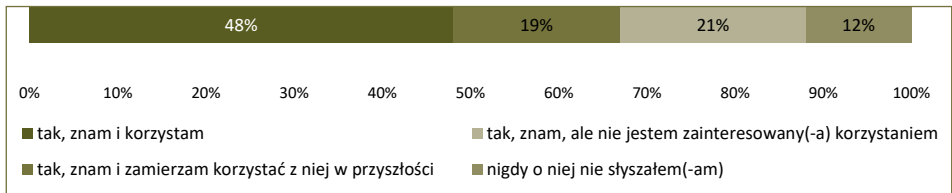
Wykres 10. Jak Pan(i) ocenia potencjał niżej wymienionych aplikacji, stron internetowych i mediów społecznościowych jako narzędzi do promowania służby wojskowej?*

* Badani korzystali ze skali ocen, gdzie 1 oznaczało „mało przydatne”, a 5 „bardzo przydatne”.

Źródło: J. Łatacz, M. Zielińska, *Motywacje, postawy...*

Wykres 11. Czy zna Pan(i) aplikację „Żołnierz RP”?

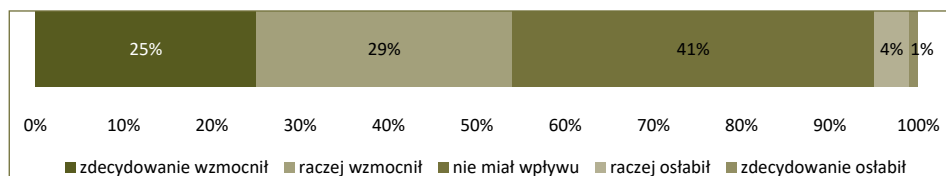
Źródło: J. Łatacz, M. Zielińska, *Motywacje, postawy...*

OCENA PROCESU REKRUTACJI DO DZSW

Zdecydowana większość badanych (91%)⁷ była ogólnie zadowolona z rekrutacji w wojskowym centrum rekrutacji (WCR), przeciwnego zdania było 9% respondentów. Wynik nie różni się od danych uzyskanych w 2021 r. w badaniu kandydatów do służby wojskowej odbywających służbę przygotowawczą (N=1084)⁸. W badaniu tym 92% ankietowanych było zadowolonych z rekrutacji w WCR. Pytanie wówczas zadane różniło się tylko kategoriami odpowiedzi – poza obecnie użytymi możliwościami dodana była odpowiedź „trudno powiedzieć”.

Ponad połowa żołnierzy DZSW deklarowała, że kontakt z WCR wzmocnił w ich przypadku chęć podjęcia służby wojskowej, a tylko 5% było przeciwnego zdania. Znaczący jest odsetek tych, którzy wskazali, że kontaktowanie się z WCR nie miało wpływu na ich postawę względem rozpoczęcia służby wojskowej (41%). Szczegółowy rozkład uzyskanych odpowiedzi znajduje się na wykresie 12.

Wykres 12. Czy kontakt z WCR wzmocnił czy osłabił Pana(-i) chęć do podjęcia służby wojskowej?

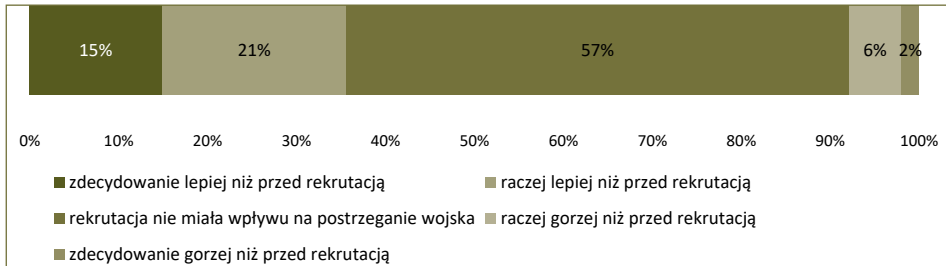
Źródło: J. Łatacz, M. Zielińska, *Motywacje, postawy...*

Analizy wskazują, że najstarsi respondenci (powyżej 35 lat) częściej niż pozostali deklarują, że kontakt z WCR wzmocnił ich chęć podjęcia służby wojskowej. Większość żołnierzy DZSW (57%) wskazała, że rekrutacja w WCR nie miała wpływu na postrzeganie przez nich wojska. U 36% badanych proces rekrutacji wpłynął na lepsze postrzeganie przez nich wojska, a u 8% respondentów spowodował gorsze postrzeganie WP. Szczegóły wskazań prezentuje wykres 13.

⁷ „bardzo zadowolony” – 38%, „raczej zadowolony” – 53%.

⁸ J. Łatacz, M. Zielińska, *Ocena procesu rekrutacji do Wojska Polskiego*, WCEO, WBBBS, Warszawa 2022, s. 9.

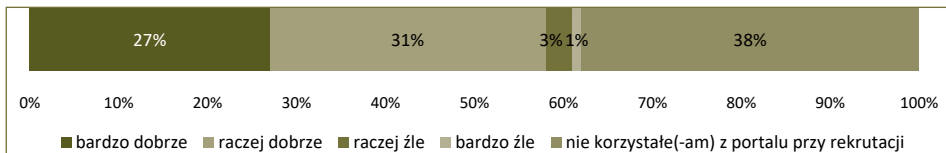
Wykres 13. Jak Pan(i) postrzegal(a) wojsko po zakończonej rekrutacji w WCR?

Źródło: J. Łatacz, M. Zielińska, *Motywacje, postawy...*

Respondentów poproszono o ocenę przydatności portalu rekrutacyjnego WP Zostanzolnierzem.pl. Ponad połowa badanych (58%) oceniła go pozytywnie i tylko nieliczni byli odmiennego zdania. Warto zauważyć, że 38% respondentów zadeklarowało, iż nie korzystali z tego portalu podczas rekrutacji (wykres 14).

Wykres 14. Jak Pan(i) ogólnie ocenia portal rekrutacyjny Wojska Polskiego Zostanzolnierzem.pl pod względem jego przydatności w procesie rekrutacji do służby wojskowej?

Źródło: J. Łatacz, M. Zielińska, *Motywacje, postawy...*

Z analiz wynika, że mężczyźni częściej niż kobiety korzystali z portalu rekrutacyjnego WP, natomiast kobiety częściej oceniają go pozytywnie.

OCENA SZKOLENIA ORAZ WARUNKÓW PEŁNIENIA SŁUŻBY W RAMACH DZSW

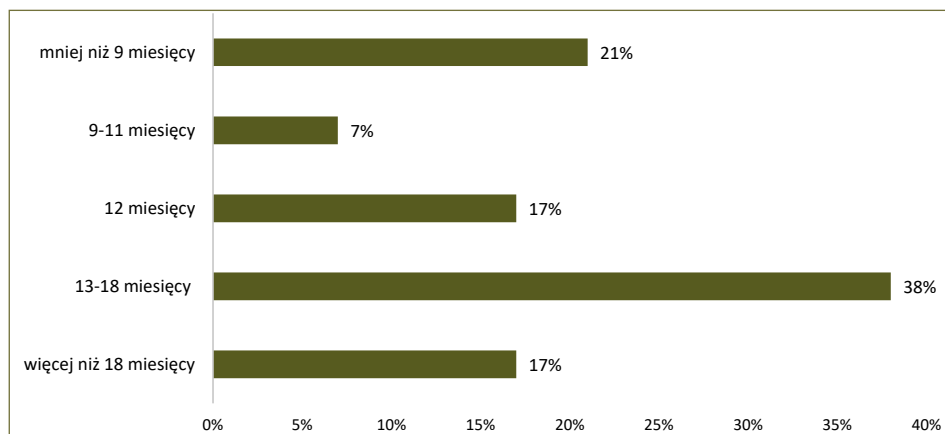
Jednym z elementów badania było zebranie opinii na temat szkolenia i służby osób pełniących DZSW. Większość respondentów (77%) była zadowolona z jednostki wojskowej, w której odbywała służbę. Przeciwnego zdania było

8% badanych, a odpowiedź „trudno powiedzieć” wybrało 15%. Częściej zadowolone z miejsca służby były kobiety. Natomiast niezadowolone częściej deklarowały osoby mające wśród bliskiej rodziny żołnierza terytorialnej służby wojskowej (zależność taka nie zachodzi w przypadku osób, które w gronie bliskich mają żołnierzy zawodowych).

Ponad połowa ankietowanych (61%) uważała, że 28 dni szkolenia podstawowego i 11 miesięcy szkolenia specjalistycznego to optymalny czas potrzebny do przygotowania żołnierzy w ramach DZSW. Odmienne zdanie miało 18% badanych, a 21% uchyliło się od odpowiedzi, wybierając „trudno powiedzieć”. Analizy wskazują, że najmłodszy respondenci (do 20 lat) częściej niż pozostali pozytywnie odnoszą się do obecnie obowiązującej długości szkolenia w ramach DZSW.

Badanych, którzy nie uznają czasu szkolenia podstawowego i specjalistycznego za optymalny lub nie mieli sprecyzowanej opinii na ten temat, zapytano, jak długo powinno ono trwać. Z 220 takich osób najwięcej, bo 38%, opowiedziało się za szkoleniem trwającym od 13 do 18 miesięcy, a co piąty (21%) uważał, że powinno ono mieć mniej niż 9 miesięcy. Szczegółowy rozkład wskazań prezentuje wykres 15.

Wykres 15. Jak długo Pana(-i) zdaniem, powinno trwać szkolenie w ramach DZSW (szkolenie podstawowe + specjalistyczne) (N=220)?

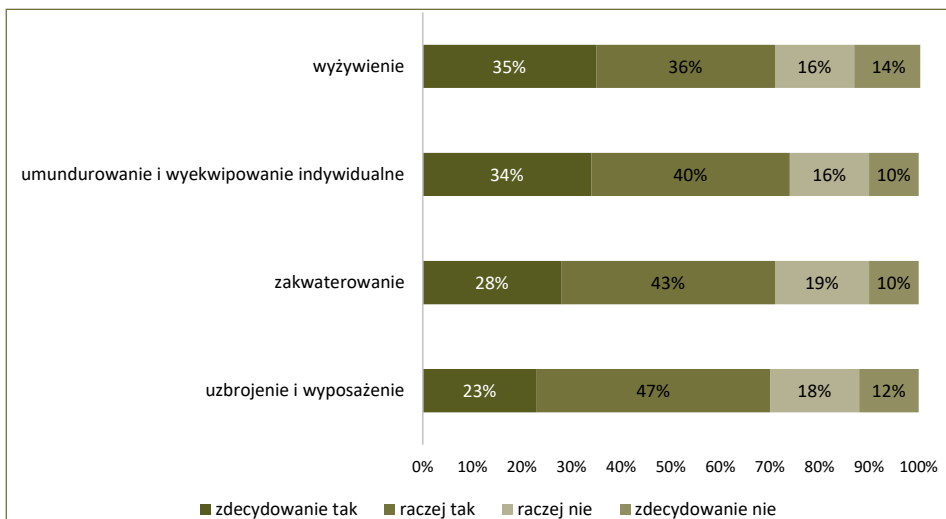

Źródło: J. Łatacz, M. Zielińska, *Motywacje, postawy...*

Większość pełniących DZSW jest zadowolona z warunków socjalno-bytowych oraz z umundurowania, wyekwipowania indywidualnego, a także

z udostępnionego na czas służby uzbrojenia i wyposażenia. Nieco więcej deklaracji świadczących o zadowoleniu zebrano w stosunku do wyżywienia, umundurowania i wyekwipowania indywidualnego niż w stosunku do zakwaterowania oraz uzbrojenia i wyposażenia jednostek wojskowych. Różnice te nie są jednak duże. Szczegóły zaprezentowano na wykresie 16.

Wykres 16. Czy otrzymane i udostępnione Panu(-i) przez wojsko umundurowanie i wyekwipowanie, uzbrojenie i wyposażenie indywidualne oraz warunki socjalno-bytowe umożliwiają Panu(-i) właściwy poziom uczestnictwa w przedsięwzięciach szkoleniowych?

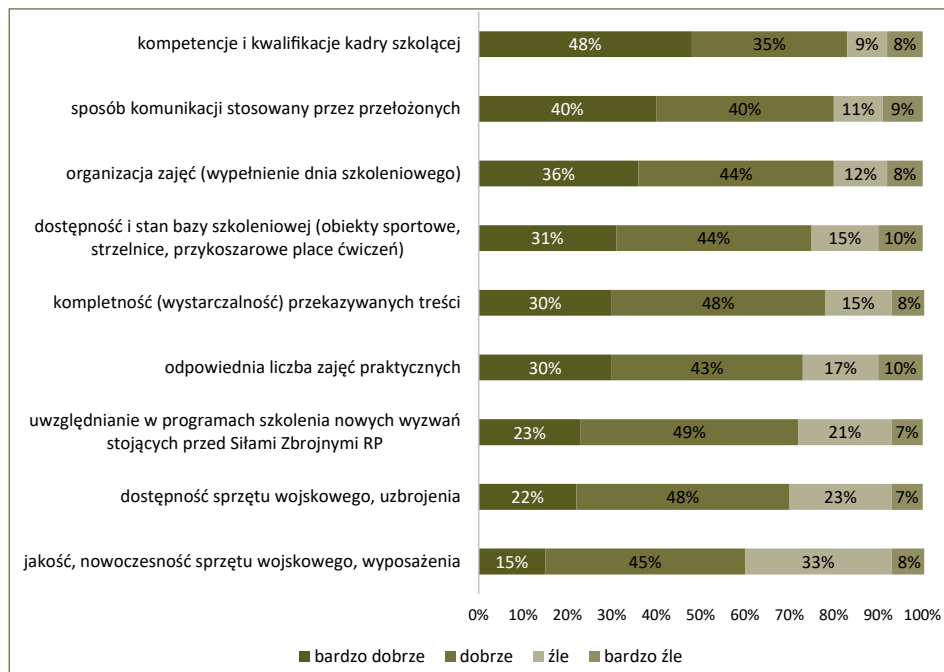

Źródło: J. Łatacz, M. Zielińska, *Motywacje, postawy...*

Analizy wskazują, że osoby starsze (powyżej 35 lat) częściej niż pozostali dobrze oceniają udostępnione uzbrojenie i wyposażenie.

Respondentów poproszono o ocenę kilku aspektów szkolenia, w którym biorą udział. Uzyskane wyniki potwierdzają ogólnie dobrą ocenę dotyczącą szkolenia DZSW. Najwięcej pozytywnych ocen zebrali kompetencje i kwalifikacje kadry szkolącej oraz sposób komunikacji stosowany przez przełożonych. Najmniej opinii „bardzo dobrze” i „dobrze” zanotowano w przypadku jakości i nowoczesności sprzętu wojskowego i wyposażenia oraz jego dostępności, a także uwzględnienia w programach szkolenia nowych wyzwań stojących przed WP. Rozkład poszczególnych odpowiedzi znajduje się na wykresie 17.

Wykres 17. Jak Pan(i) ocenia organizację szkolenia w Pana(-i) jednostce z punktu widzenia następujących aspektów:

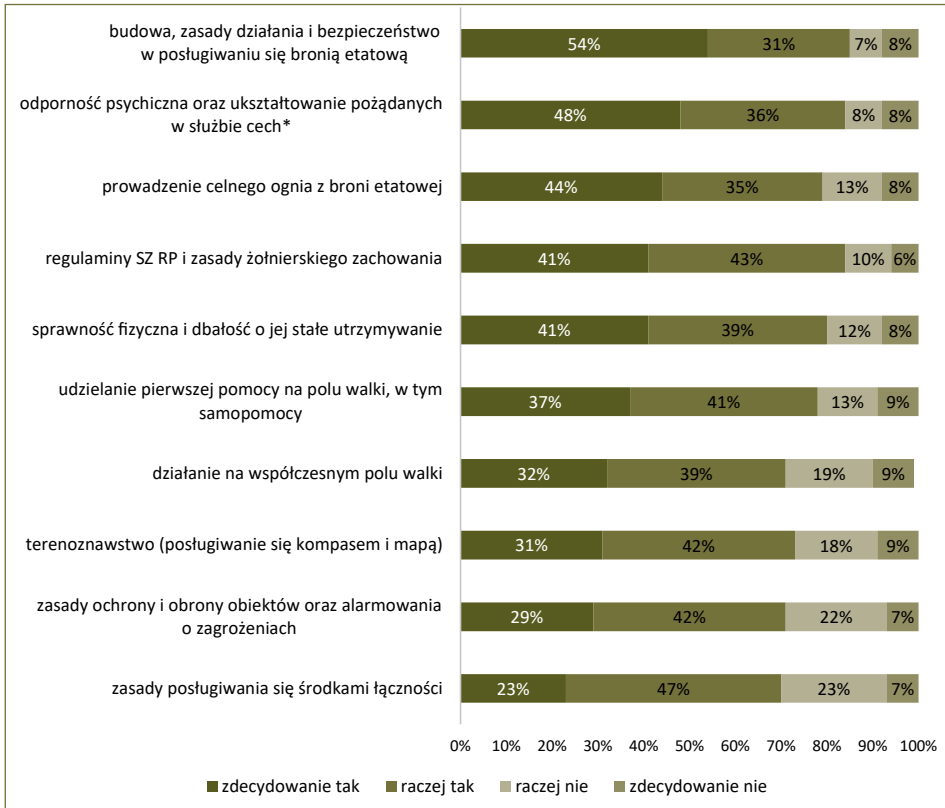
Źródło: J. Łatacz, M. Zielińska, *Motywacje, postawy...*

Osoby mające w najbliższej rodzinie żołnierza zawodowego częściej niż pozostali respondenci dobrze oceniają dostępność i stan bazy szkoleniowej (obiekt sportowe, strzelnice, place ćwiczeń). Wiąże się to najprawdopodobniej z kontaktem osobistym lub rozmowami odbywanymi w rodzinie.

Pierwszy etap szkolenia w ramach DZSW to szkolenie podstawowe. Respondentów poproszono o ocenę niektórych aspektów tego szkolenia pod względem poziomu przekazanej wiedzy, nabycia umiejętności czy ukształtowania cech. Najwięcej pozytywnych opinii zanotowano w przypadku przekazania wiedzy o budowie, zasadach działania i bezpieczeństwie w postępowaniu się bronią etatową oraz kształtowania pożądanych w służbie cech, takich jak odpowiedzialność, zdyscyplinowanie, zaangażowanie czy dbałość o powierzony sprzęt i mienie. Natomiast najmniej opinii pozytywnych (ale i tak ponad połowa wskazań) badani wyrazili na temat przekazania wiedzy o zasadach postępowania się środkami łączności oraz o zasadach ochrony i obrony

obiektów i alarmowaniu o zagrożeniach. Rozkład ocen ankietowanych przedstawia wykres 18.

Wykres 18. Jak Pan(i) ocenia realizację szkolenia podstawowego w jednostce wojskowej, w której je Pan(i) odbywał(a), pod względem przekazanej wiedzy, nabytych umiejętności i cech? Czy dzięki szkoleniu uzyskał(a) Pan(i) ich wysoki poziom?

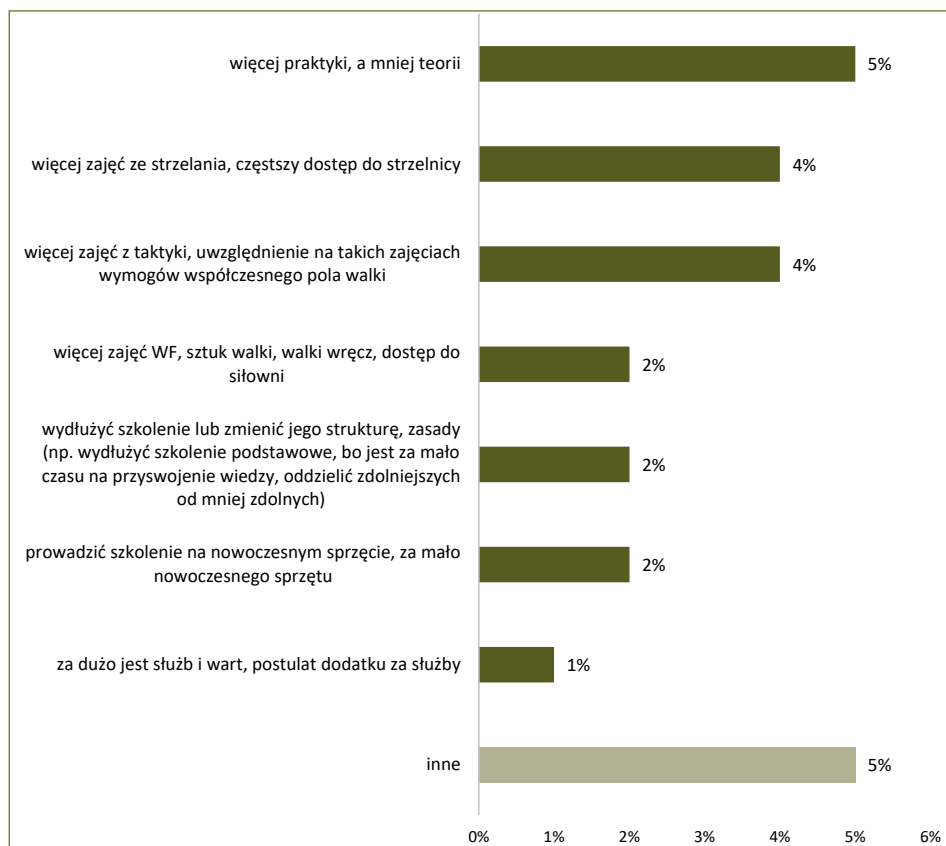
* Pełne brzmienie ocenianego elementu to: odporność psychiczna oraz ukształtowanie pożądanych w służbie cech (odpowiedzialność, zdyscyplinowanie, zaangażowanie, dbałości o powierzony sprzęt i mienie).

Źródło: J. Łatacz, M. Zielińska, *Motywacje, postawy...*

Żołnierze DZSW mieli możliwość wypowiedzenia się w pytaniu otwartym, czy chcieliby wprowadzenia jakichś zmian w programie szkolenia. Zdecydowana większość pominęła pytanie, swoje propozycje podało 111 osób. Odpowiedzi tych osób skategoryzowano, a ich rozkład przedstawia wykres 19. Najwięcej odpowiadających optowało za zwiększeniem godzin zajęć praktycznych,

a zmniejszeniu tych poświęconych teorii. Postulowano również więcej zajęć ze strzelania i częstszy dostęp do strzelnicy oraz uwzględnienie w zajęciach taktycznych wymogów współczesnego pola walki. W kategorii „inne” zostały zliczone propozycje jednostkowe lub takie, które zgłosiły tylko 2–3 osoby, np. więcej zajęć z pierwszej pomocy, za dużo zajęć WF czy więcej zajęć ze sztuki przetrwania (SERE).

Wykres 19. Propozycje zmian w programie i zasadach szkolenia podstawowego (N=111)

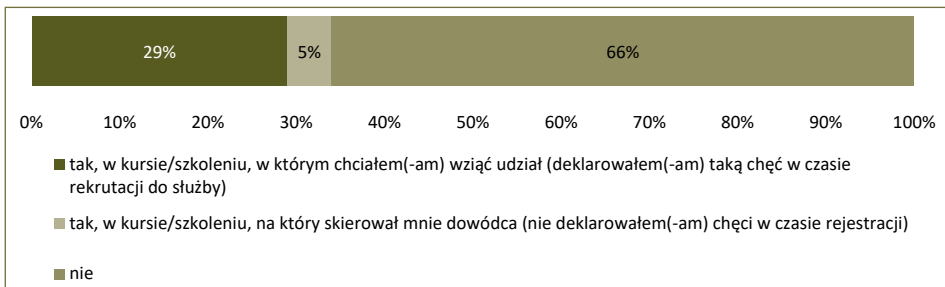
Źródło: J. Łatacz, M. Zielińska, *Motywacje, postawy...*

Po zakończeniu szkolenia podstawowego żołnierze DZSW rozpoczynają szkolenie specjalistyczne, którego elementem mogą być kursy dające specjalistyczne uprawnienia zawodowe. O skierowaniu na nie decydują dowódca

jednostki/institucji wojskowej oraz bezpośredni przełożeni żołnierza. Ankietowanych zapytano, czy biorą lub w niedalekiej przyszłości będą brać udział w takich kursach. Co trzeci badany (34%) zadeklarował, że bierze lub będzie brał udział w kursie/kursach dających specjalistyczne uprawnienia zawodowe. Z tej grupy 29% ankietowanych uczestniczyło w kursie, który sami wybrali, a 5% – w kursie, na który zostali skierowani przez dowódcę, a nie deklarowali takiej chęci. Pozostałe osoby wskazały, że nie biorą udziału w kursach dających specjalistyczne uprawnienia zawodowe (wykres 20).

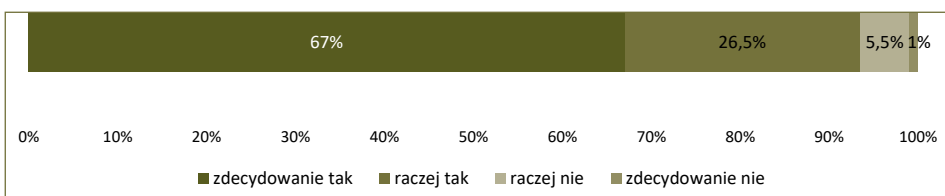
Wykres 20. Czy w najbliższym czasie Pan(i) bierze lub będzie brał(a) udział w kursie/szkoleniu dającym specjalistyczne uprawnienia zawodowe?

Źródło: J. Łatacz, M. Zielińska, *Motywacje, postawy...*

Analizy wskazują, że osoby starsze (powyżej 35. roku życia) częściej niż pozostałe deklarują uczestnictwo w kursie zgodnym z ich chęciami. Zdecydowana większość z grupy respondentów, którzy biorą lub będą brać udział w kursie dającym specjalistyczne uprawnienia zawodowe (N=181), jest z tego faktu zadowolona (wykres 21).

Wykres 21. Czy Pan(i) jest zadowolony(-a) z możliwości odbycia kursu/kursów dającego(-ych) specjalistyczne uprawnienia?

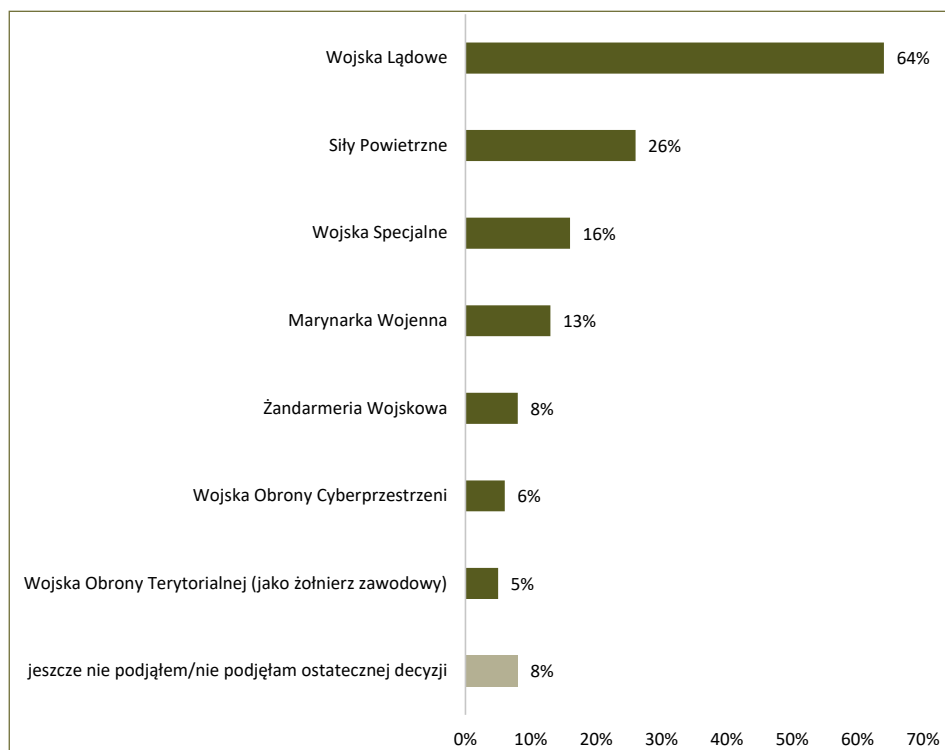
Źródło: J. Łatacz, M. Zielińska, *Motywacje, postawy...*

CHĘĆ PODJĘCIA INNYCH FORM SŁUŻBY WOJSKOWEJ

Bardzo istotną kwestią z punktu widzenia potrzeb Sił Zbrojnych RP jest chęć żołnierzy szkolonych w ramach DZSW do przejścia do służby zawodowej lub terytorialnej. Zdecydowana większość badanych (96%) zadeklarowała, że będzie starała się o przyjęcie do zawodowej służby wojskowej, niecały 1% – do służby terytorialnej, a 3% nie złożyło takiej deklaracji.

Osoby wyrażające chęć rozpoczęcia w najbliższym czasie zawodowej służby wojskowej (N=536) zapytano, gdzie chcieliby ją pełnić⁹. Najwięcej ankietowanych wskazało Wojska Lądowe (64%), a co czwarty (26%) Siły Powietrzne. Szczegóły wskazań badanych znajdują się na wykresie 22.

Wykres 22. Zawodową służbę wojskową chciał(-a)bym pełnić w (*N=536):

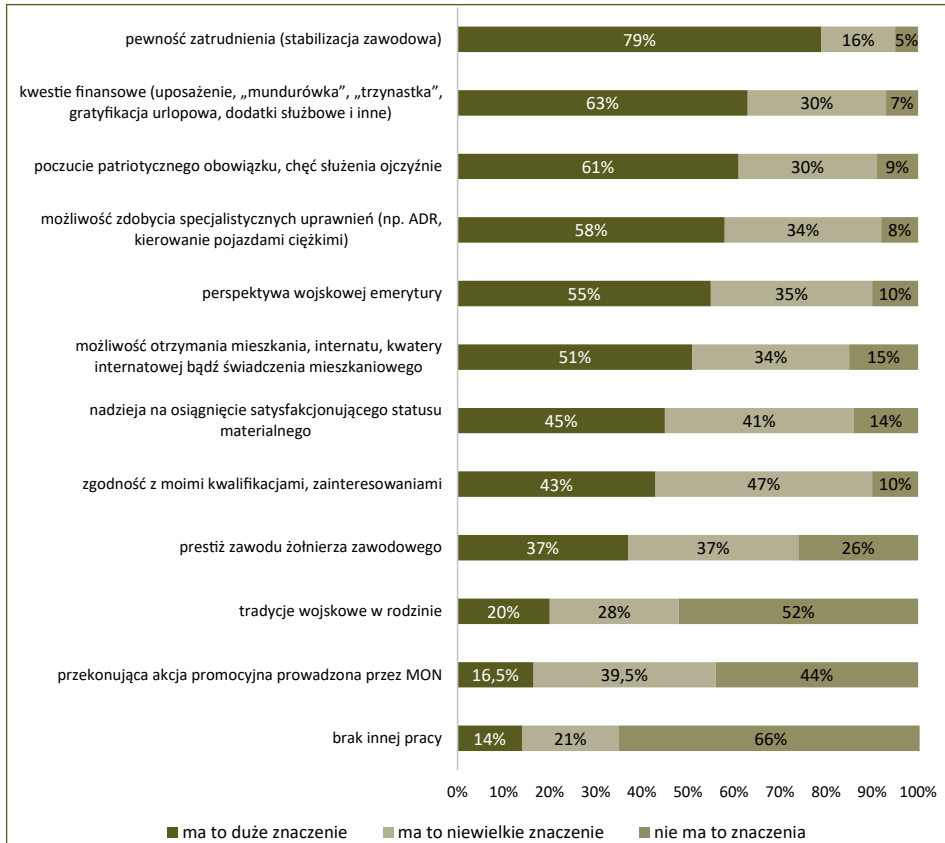

⁹ Badany mógł zakreślić maksymalnie 2 odpowiedzi, dane nie sumują się do 100%.

Źródło: J. Łatacz, M. Zielińska, *Motywacje, postawy...*

⁹ Możliwe było wskazanie dwóch rodzajów wojsk lub wybranie odpowiedzi „jeszcze nie podjąłem/nie podjęłam ostatecznej decyzji”.

Wykres 23. Jakie czynniki mają wpływ na chęć pełnienia przez Pana(-ią) zawodowej służby wojskowej (N=536)?

Źródło: J. Łatacz, M. Zielińska, Motywacje, postawy...

W celu pogłębienia wiedzy o chętnych do rozpoczęcia zawodowej służby wojskowej zapytano ich o znaczenie czynników, które mogły motywować do wybrania omawianej formy służby wojskowej. Zdecydowana większość odpowiadających na pytanie (79%) wskazała jako czynnik o dużym znaczeniu dla nich pewność zatrudnienia, czyli stabilizację zawodową. Dla ponad połowy czynnikami takimi były ponadto: kwestie finansowe (uposażenie i różnego rodzaju dodatki i świadczenia), chęć służenia ojczyźnie (patriotyczny obowiązek), możliwość zdobycia specjalistycznych uprawnień zawodowych, perspektywa wojskowej emerytury oraz możliwość otrzymania mieszkania

lub jego ekwiwalentu. Ponad połowa osób chętnych do rozpoczęcia w niedalekiej przyszłości zawodowej służby wojskowej zadeklarowała, że brak innej pracy lub tradycje wojskowe w rodzinie nie mają znaczenia dla ich decyzji. Szczegółowy rozkład odpowiedzi prezentuje wykres 23, zamieszczony powyżej. Nie uwzględniono na nim kategorii „inne”, w której badani mogli wpisywać nieskategoryzowane czynniki, ponieważ odpowiedzi było bardzo mało i nie powtarzały się.

PODSUMOWANIE

Do dobrowolnej zasadniczej służby wojskowej zgłaszają się głównie osoby młode, które chciałyby związać swoją przyszłość z wojskiem zawodowym. Biorący udział w badaniu za ważne uznają głównie tradycyjne wartości, takie jak troska o rodzinę i wychowanie dzieci oraz szacunek do ojczyzny i symboli narodowych. Ich dążenia to: posiadanie własnego domu/mieszkania, zbudowanie szczęśliwej rodziny/związku oraz zdrowie i długie życie. Większość ankietowanych pełniących dobrowolną służbę wojskową wykazała się postawami prospołecznymi. Do poprawy zdrowia i zdrowego stylu życia zdaniem żołnierzy DZSW najczęściej przyczynia się regularne uprawianie sportu, zdrowe odżywianie się oraz aktywne spędzanie wolnego czasu.

Badani w większości deklarują, że wybór DZSW był przemyślany. Do motywów podjęcia służby, które najwięcej osób oceniło jako bardzo ważne, należy zaliczyć chęć przejścia w przyszłości do zawodowej służby wojskowej, duże szanse rozwoju osobistego oraz chęć odbycia szkolenia wojskowego. Respondenci oceniają pozytywnie rekrutację do służby odbytą w WCR, szkolenie w ramach DZSW i są zadowoleni z warunków panujących w jednostkach wojskowych, do których trafili. Ogólną dobrą ocenę szkolenia w ramach DZSW potwierdzają pozytywne opinie respondentów na temat kompetencji i kwalifikacji kadry szkolącej, sposobu komunikacji stosowanego przez przełożonych, organizacji zajęć, dostępności i stanu bazy szkoleniowej oraz zakresu przekazywanych treści.

Prawie wszyscy szkoleni w ramach DZSW chcą w przyszłości rozpocząć zawodową służbę wojskową, najczęściej w Wojskach Lądowych. Istotną informacją dla przyszłości DZSW (prowadzenia naboru) jest to, że czynnikami

motywującymi do podjęcia zawodowej służby wojskowej najczęściej wskazywanymi przez żołnierzy DZSW są: stabilizacja zawodowa, czyli pewność zatrudnienia, kwestie finansowe, w tym dodatki i gratyfikacje oraz możliwość zdobycia specjalistycznych uprawnień zawodowych, a także perspektywa wojskowej emerytury. Poza tymi korzyściami dla osoby zgłaszającej się do służby bardzo często wskazywanym motywatorem jest poczucie patriotycznego obowiązku, chęć służenia ojczyźnie.

Z uwagi na fakt, że duża liczba osób badanych twierdziła, że w chwili rozpoczęcia DZSW nie miała o niej dostatecznej wiedzy, warto wzmoc wysiłki z użyciem wielu kanałów informacyjnych, które pozwolą zniwelować braki w informowaniu o nowym rodzaju służby. Dużą rolę mogą odegrać w tej kwestii zwłaszcza media społecznościowe prowadzone przez MON i WP, a także portal rekrutacyjny Zostanzolnierzem.pl.

SUMMARY

Voluntary compulsory military service is a new type of service that allows volunteers to complete both basic and specialized military training. Young people who choose it often would like to tie their future with the army for a longer time. The opinion survey of the voluntary compulsory military service soldiers conducted by WBBS WCEO provides knowledge about the reasons for choosing this type of service, the values and attitudes of people who perform it, as well as an assessment of the training and conditions of service. We also gain knowledge about the recruitment process and sources of information about the army and the voluntary compulsory military service.

KEYWORDS

voluntary compulsory military service, volunteer service, military recruitment, Polish Armed Forces

BIBLIOGRAFIA

<https://forsal.pl/swiat/bezpieczenstwo/artykuly/8630454,obowiazkowa-sluzba-wojskowa-na-swiecie-jakie-panstwa.html>.

<https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/military-service-age-and-obligation/>.

Łatacz J., Zielińska M., *Motywacje, postawy, ocena przebiegu szkolenia i warunków służby żołnierzy dobrowolnej zasadniczej służby wojskowe*, WCEO, WBBS, Warszawa 2023.

Łatacz J., Zielińska M., *Ocena procesu rekrutacji do Wojska Polskiego*, WCEO, WBBS, Warszawa 2022.

Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 2305 ze zm.).

www.gov.pl/web/obrona-narodowa/dla-ochotnika.

www.wojsko-polskie.pl.

www.zoom.mon.gov.pl.